

Isabel Escandell

Iluminirani kodeks Knjiga povlastica i privilegija Kraljevine Majorke Portreti kralja očima njegovih podanika

Nakon što je kralj Jakov I. Aragonski 1231. utemeljio Kraljevinu Majorku, vladari koji su slijedili opskrbili su kraljevstvo korpusom Povlastice i privilegije Kraljevine Majorke (zakoni i edikti). Ovi su pravni dokumenti bili temeljem za određivanje odnosa između vladara i njegovih podanika. U to je vrijeme građane zastupala udruga pod imenom Universitas grada i Kraljevine Majorke, koju su vodili juratsi. Znamo da su se dokumenti čuvali u Arxiu del Regne de Majorca i sjedištu Universitasu i samo su rijetki manuskripti dekorirani prekrasnim slikovnim programima. Ovaj tekst prikazuje rezultate istraživanja slikovnih programa te povijesno-umjetničkog konteksta jednog od najdragocjenijih kodeksa u ovoj kategoriji, Knjiga povlastica i privilegija Kraljevine Majorke (Arxiu del Regne de Majorca, kodeks 1), poznat i kao Knjiga Kraljeva zbog istaknutoga lika kralja u slikovnom programu. Ovaj su kodeks naručili juratsi 1334., a sakupljanje dokumenata i materijala za izvedbu knjige nastavilo se do 1340. Kodeks je zaključen unutar odlučujućih političkih okolnosti i s jasnim ciljem. Majoršanski kralj Jakov III. utemeljio je svoj dvor u Perpignonu (francuskom Russillionu) i 1333., godinu dana prije no što su juratsi naručili kodeks, putovao je na Majorku, gdje se odvijao ritualan čin najveće važnosti: kralj je prisegnuo da će štititi privilegije koje su njegovi prethodnici dodijelili građanima otoka. Nekoliko godina postojale su nesuglasice između građana Majorke i vladara oko plaćanja poreza te kraljevih političkih odluka, koje su ugrožavale trgovinu morem i promijenile prosperitet podanika. Naš kodeks prikazuje odabir značajnih dokumenata putem kojih su podanici zahtijevali promjenu svoje pozicije u odnosu prema kralju. Juratsi su u stvaranje ovih dokumenata uključili Joana Loerta, majoršanskoga glasovitog slikara, autora oltarnih pala u katedrali. Rezultat je bio veličanstven kodeks (s maior formatom i više od 300 listova), u kojemu se dekoracije margina otvaraju na većini listova i koji sadrži bogate i raznolike prikaze vladara Kraljevine Majorke. Rasprava je o ovome kodeksu, pogotovo o dvama naslovnim listovima i nekoliko vinjeta, koje su se često reproducirale, uglavnom bila fokusirana na pitanja autorstva i stila. Ovaj je kodeks izniman zbog mnogih prikaza kralja u vinjetama i inicijalima. Naše istraživanje detaljno ispituje odnos kodeksa s vizualnom kulturom njegova vremena. Ikonografski repertoar razvija se u skladu s vizualnom hijerarhijom svoga slikovnog programa. Temeljne minijature dokazuju vladarevu božansku dimenziju u veličanstvenoj kompoziciji, unutar kora nebeskih anđela i dvorjana. Ostale pokazuju događaje kao što su krunjenje vladara ili prisega. Manje minijature prilagođivale su se izlaganjima regalie. U svim slučajevima kralj je portretiran točno onakvim kakvim su ga podanici željeli, kao onaj koji je poštivao pravne dogovore koje je sklopio sa svojim građanima.

Prijevod s engleskoga: Ana-Marija Milčić